

Leerkrachthandleiding Plus Informatief

Les 1 - 10 : 'Schaakmat'

Inhoudsopgave

Overzicht 'Schaakmat' – Hervé Debaene	5
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5.....	7
Les 1.....	8
Les 2.....	12
Les 3.....	14
Les 4.....	16
Les 5.....	18
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10.....	21
Les 6.....	22
Les 7.....	26
Les 8.....	28
Les 9.....	30
Les 10.....	32
Antwoorden teamboekje	35
Antwoorden toetsen	41
Kopieerbladen 'Schaakmat'	43

Overzicht 'Schaakmat' – Hervé Debaene

Les	1-5	6-10
Bladzijde	11 t/m 65	66 t/m 114
Woorden van de week	de valstrik de onderdaan de verdedigingsmuur	in het nauw gedreven (uitdr.) opofferen in het vizier staan (uitdr.)
Lezen en team-opdrachten	Woorden van de week: Betekenissen opzoeken in het (spreek)-woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen. Lezen: <u>Voorspellen</u> Waarom een schaakspel verschillende soorten schaakstukken heeft en de functie van de verschillende schaakstukken. <u>Samenvatten</u> De functie en geschiedenis van de verschillende schaakstukken.	Woorden van de week: Betekenissen opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen. Lezen: <u>Vraag & antwoord</u> Zelf vragen bedenken die beantwoord kunnen worden met de informatie uit 'Ten aanval!', 'Verdedig je!' en 'Schaakmat!'. <u>Verhelderen</u> In eigen woorden uitleggen wat 'Pak en word gepakt (maar gebruik je verstand)' betekent, drie manieren van verdedigen uitleggen en verschillen en overeenkomsten benoemen van <i>remise</i> en <i>pat</i> .
Toets-opdrachten*	Begrijpend lezen: 3 meerkeuzevragen 2 open vragen Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen	Begrijpend lezen: 3 meerkeuzevragen 2 open vragen Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen
Schrijf-opdrachten**	Schaken: Een eigen schaakbord maken.	Schaken: Oefenen met schaken.

*Toets: Op de vierde dag wordt de toets afgenomen. De toets kent twee onderdelen: begrijpend lezen en woordenschat. De leerlingen maken de toets individueel en de toets wordt daarna gelijk nabesproken. Als meerdere leerlingen het verkeerde antwoord gekozen hebben, is het van belang om de denkstappen nog eens hardop voor te doen en in de week erna extra aandacht aan te besteden via modeling.

**Schrijfopdrachten: Er kan voor gekozen worden om een schrijfopdracht uit te spreiden over twee weken. Maak in dat geval een keuze uit de bovenstaande opdrachten.

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5

'Schaakmat' – Hervé Debaene

Over de hele wereld spelen miljoenen mensen schaak. Een fantastisch bordspel dat al meer dan 1000 jaar bestaat. Keer terug in de tijd. Kruip in het harnas van een stoere ridder of in de huid van een machtige koningin. Kom alles te weten over het schaakspel. Leer hoe je slim verdedigt en hoe je een snelle aanval opzet. Laat je hersenen op volle toeren draaien en word een echte schaakkampioen. Open dit boek en laat het spel beginnen...

De lesdoelen van les 1-5:

'Schaakmat' – Hervé Debaene Bladzijde 11 t/m 65	
Informatief: (schaken /geschiedenis)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen hebben plezier tijdens het lezen. - De leerlingen kunnen informatie uit een boek toepassen in de praktijk. - De leerlingen kunnen hoofdzaken van bijzaken onderscheiden.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen. - De leerlingen kunnen nagaan of 'de onderdaan' en 'de inwoner' synoniemen zijn.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant voorspellen wat voor soort boek 'Schaakmat' is en wat het schrijfdoel van de auteur is. - De leerlingen kunnen voorspellen waarom een schaakspel verschillende soorten schaakstukken heeft. - De leerlingen voorspellen wat de functies van de verschillende schaakstukken zijn. - De leerlingen kunnen de functie en geschiedenis van de verschillende schaakstukken samenvatten.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een eigen schaakspel maken en/of oefenen met schaken.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 1-5):

- Zet het digibordschema 'Schaakmat' les 1-5* klaar.
- Hang de woordmuur op.
- Leg de teambakken klaar met daarin de leesboeken, de teamboekjes, memo's en de spiekbrieven.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg per team 1x de studiewijzer 'synoniemen' klaar*.
- Leg per team voldoende studiewijzers* klaar om het teamwoordenboek aan te vullen.
- Leg de kaart 'Voorspellen met de dobbelsteen' en een dobbelsteen voor elk team klaar (les 1).
- Leg antwoordblad ABCD* met wasknijper klaar per leerling (les 4).
- Leg per team kopieerblad 'Schaakmat' klaar (les 5).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
1.	de valstrik	13	<i>Een valse manier om iemand in de problemen te brengen.</i>
2.	de onderdaan	27	<i>Iemand die woont in een bepaald gebied en moet gehoorzamen aan de bevelen van de vorst/koning.</i>
3.	de verdedigingsmuur	45	<i>Een muur om je door te laten beschermen.</i>

Les 1

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel: - De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant voorspellen wat voor soort boek 'Schaakmat' is en wat het schrijfdoel van de auteur is.
- De leerlingen kunnen voorspellen waarom een schaakspel verschillende soorten schaakstukken heeft.

Materialen: - 'Schaakmat', blz. 11 t/m 23
- teamboekje, les 1-5
- per team de voorspelkaart en een dobbelsteen
- woordmuur
- voldoende studiewijzers om het teamwoordenboek aan te vullen
- per team 1x de studiewijzer 'synoniemen'
- spiekbrief 'voorspellen'
- voldoende teamwoordbonnen
- Brain Game naar keuze

VOORSPELLEN EN DOEL VAN DE SCHRIJVER

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant voorspellen waar het boek over gaat en wat het schrijfdoel van de auteur is.

- DDU** 1. **Uitleg.** "Het boek waar we vandaag mee gaan beginnen heet 'Schaakmat'. Waar denk je aan bij de term 'schaakmat'?" **DDU.**
2. **Opdracht.** "Ieder team gooit met de dobbelsteen en kijkt op de kaart (informatief) welke opdracht bij het aantal ogen van de dobbelsteen hoort. Bekijk de voor- en achterkant van het boek en kijk of je aanwijzingen kunt vinden waar dit boek over gaat. Overleg wat jullie teamantwoord is. Zorg ervoor dat iedereen dat teamantwoord kan geven. Als je klaar bent, kun je nog eens met de dobbelsteen gooien en een volgende vraag gaan opzoeken in het boek."
- GH** Geef tijd om te bladeren in het boek, te overleggen en te komen tot teamantwoorden. Geef willekeurige beurten en schrijf de belangrijkste voorspellingen op en waardeer de antwoorden met punten. "We gaan na les 5 kijken wat we goed voorspeld hebben en wat toch anders is dan dat we nu denken."
- DDU** 3. **Schrijversdoel.** "De schrijver heeft het boek geschreven met een bepaald doel, wat wil de schrijver denk je?" **DDU.** "Dit boek is vooral geschreven om de lezer te informeren. Het boek is wel zo geschreven dat het ook voor vermaak kan zorgen. Een leuke manier om iets te leren dus. Hopelijk kunnen we na het lezen van dit boek allemaal schaken!"

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- GH** 1. **Modeling.** "In het teamboekje zie je bij de taakbrief van les 1-5 een deel van de woorden van de week al staan. Ik schrijf het eerste woord van de week op de woordmuur: 'de valstrik'. Bespreek met je maatje/team wat jij denkt dat dit woord betekent. Luister actief naar de ander zodat je goed hoort wat je maatje/teamlid zegt, want straks geef ik een beurt en dan moet jij misschien vertellen wat jullie besproken hebben." Geef tijd voor overleg over (één van) de woorden en bepaal via het trekken van een lollystokje/nummer wie een beurt krijgt. Waardeer (ook bij een fout antwoord) het actief luistergedrag en leg uit dat het team daarom de punten krijgt.
- Noteer de suggesties op de woordmuur.

2. Opdracht. “Bij de teamopdrachten moeten jullie voor het woord ‘de onderdaan’ de betekenis opzoeken in het woordenboek en de studiewijzer ‘synoniemen’ invullen om te kijken of ‘de inwoner’ een synoniem is van ‘de onderdaan’. Bij de andere woorden moet je de betekenis opzoeken in het woordenboek en dit invullen in je teamboek. De woorden van de week vullen jullie verder aan door voor zes woorden een studiewijzer in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden. Je kunt altijd de studiewijzer ‘woord en betekenis’ gebruiken, maar als er een andere studiewijzer is die beter bij het woord past, dan mogen jullie deze natuurlijk ook gebruiken. Denk bijvoorbeeld aan de studiewijzers ‘synoniemen’, ‘hoort bij, want...’ of ‘mijn beroep is...’ Tijdens het lezen plakken jullie memo’s op woorden waarvan je de betekenis niet kent. Vervolgens overleg je met het team welke woorden jullie het meest relevant vinden voor het teamwoordenboek. Probeer zo veel mogelijk verschillende woorden te vinden. Zelfstandig naamwoorden, bijvoeglijk naamwoorden, bijwoorden, maar denk bijvoorbeeld ook aan begrippen die vallen onder figuurlijk taalgebruik.”

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken, kunnen in eigen woorden aangeven of ‘de onderdaan’ en ‘de inwoner’ synoniemen zijn en kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Opdracht. “Jullie werken met je team aan de teamopdrachten. Voordat jullie in het boek gaan lezen, lezen jullie de opdrachten in het teamboekje goed door. Sommige opdrachten moeten jullie maken voor het lezen, zoals bij voorspellen, en andere opdrachten na het lezen. Deze week gaan we het vooral hebben over de verschillende soorten schaakstukken. Vandaag ga je voorspellen waarom er verschillende soorten schaakstukken bestaan in het spel. Vanaf morgen ga je per schaakstuk eerst een voorspelling doen en daarna ga je samenvatten wat er is verteld over dat schaakstuk. Let dus goed op wanneer je welke opdracht moet maken deze week. Het voorspellen doe je voordat je over het schaakstuk gaat lezen en het samenvatten erna. In les 4 komen ook twee schaakstukken aan bod. Voordat je met de toets begint moet je dus twee voorspellingen gedaan hebben. Zorg dat je dit in les 3 al doet, zodat je in les 4 op de toets kan concentreren. In les 5 moeten die twee schaakstukken nog samengevat worden. Door memo’s te plakken tijdens het lezen help je je geheugen een beetje op weg. Schrijf de taakverdeling op in het teamboekje en houd elkaar goed op de hoogte van wat je hebt gedaan. Iedereen moet straks weten wat het antwoord is.” **Geef tijd om de opdrachten door te lezen en voor het plannen van de opdrachten.**

2. Zelfstandig lezen: blz. 11 t/m 23, memo’s plakken op aanwijzingen.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week

3. Maatjeswerk: memo’s vergelijken, duolezen: blz. 22 en 23.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week, beginnen met de teamopdrachten

4. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.

tijd 5 minuten

5. Groep. Laat de teams vertellen of ‘de onderdaan’ en ‘de inwoner’ synoniemen zijn en wat ze hebben ingevuld bij de voorspelling. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen uit het boek of hun eigen kennis. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

AFRONDING

GH **1. Samenwerken.** Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe de planning en de samenwerking gegaan is tijdens het maken van de opdrachten. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. Vraag welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Laat de andere teams Tips

///

en Tops geven. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

GH

///

2. Woordmuur. Schrijf de overige woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten. Bespreek met de leerlingen of ze woorden tegen zijn gekomen die een betekenis hebben die anders is dan in het woordenboek omschreven staat. Stimuleer de discussie waarom dit mogelijk zo is (het wordt letterlijk/figuurlijk gebruikt, het gaat om een andere betekenis, etc.)

terugblik

- samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten
- punten en feedback

voorblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

spel

Brain Game naar keuze

Les 2

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen voorspellen wat de functie is van de koning en koningin binnen schaken.
  - De leerlingen kunnen de informatie over de koning en koningin binnen het schaakspel samenvatten.

- Materialen:**
- 'Schaakmat', blz. 24 t/m 37
  - teamboekje, les 1-5
  - spiekbrieven 'voorspellen' en 'samenvatten'
  - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid
  - woorden van de week
  - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
  - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. **Uitleg.** "Tijdens les 1 hebben we de eerste woorden op de woordmuur geschreven. Let vandaag weer goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor je teamwoordenboek en waarmee we de woordmuur kunnen aanvullen."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen voorspellen wat de functie van de koning en koningin is en de informatie over de koning en koningin samenvatten.

DDU

1. **Leesdoel.** "Vandaag gaan we verder met de teamopdrachten. We moeten goed opletten welke opdrachten we voor het lezen moeten doen en welke opdrachten na het lezen gemaakt moeten worden. We hebben namelijk voorspelopdrachten, die we voor het lezen moeten invullen. Het samenvatten kan pas nadat we de tekst hebben gelezen. Wel is het handig om voor het lezen te weten wat je moet samenvatten, zodat je weet waar je op moet letten en waar je memo's bij moet plakken tijdens het lezen. In het teamboekje wordt elke keer gesproken over de functie van een schaakstuk. Wat wordt daar eigenlijk mee bedoeld?" **DDU.** "Daar kun je invullen wat het schaakstuk doet of hoe iets werkt."

2. **Modeling.** "Het eerste schaakstuk waarbij we een voorspelling over de functie moeten doen is de koning. Misschien weet je al iets over het schaakspel en misschien niet. De voorkennis die je hebt over schaken maakt veel verschil bij de voorspelling die je doet. Als je geen voorkennis hebt over schaken, kun je wel nadenken over wat je al weet over een koning in het echte leven. Een koning staat aan de macht. Hij is de belangrijkste persoon in het land. Misschien is een koning in het schaakspel dan ook wel het belangrijkste schaakstuk in het spel. Zou een koning in het spel ook bedenken wat de anderen moeten doen? Misschien bepaalt de koning wel het hele spel. Dit kan ik opschrijven bij mijn voorspelling. Ook kan ik nog in het boek kijken voordat er over de koning wordt uitgelegd of ik belangrijke aanwijzingen tegenkom."

3. **Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.** "Lees de opdracht met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Schrijf de taakverdeling in het teamboekje en houd elkaar goed op de hoogte van wat je hebt gedaan. Iedereen moet straks weten wat het antwoord is. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht. Na het lezen vergelijk je de memo's met je maatje en samen met het team ga je verder met de teamopdrachten."

tip	<i>Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het samenvatten, bied ze dan per team een ideeënboom aan en model het dan nogmaals. Help de leerlingen eventueel met de taakverdeling.</i>
tijd	<u>5 minuten</u>
tijd	4. Zelfstandig lezen: blz. 24 t/m 37, memo's plakken op onderdelen voor de samenvatting.
klaar	<u>10 minuten</u>
	woorden van de week
	5. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijk onderdeel is voor de samenvatting, duolezen: blz. 33 t/m 35.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	woorden van de week, beginnen met de teamopdrachten
	6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.
tijd	<u>20 minuten</u>
///	7. Groep. Laat de teams vertellen wat de functie en geschiedenis is van de koningin. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen uit het boek of hun eigen kennis. Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten. Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	1. Samenwerken. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe de planning en de samenwerking gegaan is tijdens het maken van de opdrachten. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. Vraag welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Laat de andere teams Tips en Tops geven. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
///	
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.
///	Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
spel	- Brain Game naar keuze

Les 3

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen voorspellen wat de functie is van de toren, de loper, het paard en de pion binnen schaken.
  - De leerlingen kunnen de informatie over de toren en de loper binnen het schaakspel samenvatten.
- Materialen:**
- 'Schaakmat', blz. 38 t/m 49
  - teamboekje, les 1-5
  - spiekbrieven 'voorspellen' en 'samenvatten'
  - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

vooruitblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "De afgelopen lessen hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden staat al vast, maar de laatste woorden kiezen jullie zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen de functie van de toren, de loper, het paard en de pion voorspellen en de informatie over de toren en de loper samenvatten.

1. Opdrachten. "Vandaag gaan we verder met het voorspellen en het samenvatten. We gaan het hebben over de toren en de loper. De volgende les gaan we een toets maken. In die les lezen we over het paard en de pion. Het is wel belangrijk dat je voor die tijd al wel een voorspelling over deze twee schaakstukken gedaan hebt. Vandaag is er veel werk aan de winkel. Het is dus belangrijk om een goede taakverdeling te maken. Na het werken aan de teamopdrachten gaan we bespreken hoe dit is gegaan. Tijdens les 5 kunnen jullie de teamopdrachten nog afmaken, maar het is wel belangrijk dat de voorspellingen op tijd gedaan worden."

tip *Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het samenvatten, bied ze dan per team een ideeënboom aan en model het dan nogmaals. Help de leerlingen eventueel met de taakverdeling.*

2. Zelfstandig lezen: blz. 38 t/m 49, memo's plakken bij aanwijzingen.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week

3. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is, duolezen: blz. 45 t/m 47.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week, beginnen met de teamopdrachten

4. Team. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.

tijd 10 minuten

GH **5. Groep. Laat de teams hun voorspelling over het paard en de pion voorlezen. Stimuleer de leerlingen om het te onderbouwen met aanwijzingen uit de tekst of analogieën met de**

/// werkelijkheid. Laat de groep Tips & Tops geven. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH 1. Samenwerken. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe de planning en de samenwerking gegaan is tijdens het maken van de opdrachten. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. Vraag welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Laat de andere teams Tips en Tops geven. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

GH 2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.

///
terugblik

- teamopdrachten
- woorden van de week
- punten en feedback

voorblik

- toets
- introductie schrijfo opdracht

spel Brain Game naar keuze

Les 4

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Schaakmat', blz. 50 t/m 65
- toetsboekje, week 1 (les 4)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 50 t/m 65 en maken van de toetsvragen.
tijd 30 minuten
klaar memo's plakken, woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP HET OEFENEN MET SCHAKEN

Doel: De leerlingen kunnen een eigen schaakbord maken en oefenen met schaken.

1. Ophalen van kennis. "Normaal gesproken gaan we iets schrijven of tekenen bij een boek. Als we het over schaken hebben, moet de schrijf-/tekenopdracht natuurlijk wel over schaken gaan. Deze week gaan we zelf een schaakbord maken. Als we het schaakbord dan af hebben, kunnen we daarmee het schaken oefenen. We kunnen dan de kennis die we hebben opgedaan in het boek toepassen in de praktijk."
tip *In het teamboekje staan twee varianten van de opdracht. De eerste betreft het maken van het schaakbord, maar u kunt er ook voor laten kiezen om leerlingen online te laten oefenen met schaken. Dit wordt verder uitgelegd in de tweede variant van de opdracht.*

2. Opdracht. “We gaan deze week en volgende week oefenen met schaken. Als we klaar zijn met dit boek hopen we dus allemaal een beetje te kunnen schaken. Daarvoor gaan we nu een schaakbord maken met de bijbehorende schaakstukken. We gebruiken voor de schaakstukken een kopieerblad. Ieder team krijgt dus een kopieerblad waaruit jullie de schaakstukken kunnen knippen. Op een A3-papier maken jullie het bord. Daarmee kun je dan gaan oefenen met schaken. Werk nauwkeurig met het knippen en het tekenen, zodat je er ook veel plezier mee kan beleven.”

tijd 10 minuten
klaar afmaken teamopdrachten, schaken oefenen
/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

terugblik - toets
 - voorbereiding op de schrijfoopdracht
 - punten en feedback

voorblik - afmaken teamopdrachten
 - schrijfoopdracht
 - terugblik op de voorspelling
 - inleveren van teamwoordenboek
 - team van de week

spel **Brain Game naar keuze**

Les 5

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen de informatie over het paard en de pion binnen het schaakspel samenvatten.
  - De leerlingen kunnen een eigen schaakspel maken en/of oefenen met schaken.

- Materialen:**
- 'Schaakmat'
  - teamboekje, les 1-5
  - kopieerblad

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- toets
  - voorbereiding op schrijfp opdracht
- vooruitblik**
- afmaken teamopdrachten
  - schaken
  - terugblik op de voorspelling
  - inleveren teamboekjes en teamwoordenboek
  - team van de week

TEAMOPDRACHTEN: SCHAKEN

Doel: De leerlingen de informatie over het paard en de pion binnen het schaakspel samenvatten en kunnen een eigen schaakspel maken en/of oefenen met schaken.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, en we gaan ook met het schaakbord aan de slag. Tijdens les 4 heb ik jullie al uitgelegd wat de bedoeling is. Na het afmaken van de overige teamopdrachten gaan jullie het schaakbord afmaken en als het goed is houden jullie dan ook nog wat tijd over om te oefenen met schaken. Maak voordat jullie gaan beginnen eerst een goede taakverdeling."

3. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdrachten nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af."

tijd 30 minuten

klaar oefenen met schaken

/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

4. Evaluatie schaken. Laat de teams vertellen hoe het ging met het oefenen met schaken.

tijd 10 minuten

5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") voor de volgende week.

tijd 5 minuten

/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "We zijn nu vijf lessen bezig met het boek 'Schaakmat'. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op een verkeerd been hebben gezet."

2. Opdracht. "We gaan eerst kijken naar de 'voorkant'. We hebben voorspeld dat het boek gaat over (vul aan wat het antwoord van de groep was). Nu we al vijf dagen in het boek hebben gelezen weten we nu meer over de inhoud van het boek. Hebben we het juist voorspeld?"

GH **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om**

- /// **het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen.** “Dan gaan we nu kijken naar de illustraties. (vul aan wat het antwoord van de groep was). Klopt dit met wat we nu gelezen en gezien hebben?” **GH**
- /// **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.**
- tip** *Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.*
- 3. Afronding.** “We hebben de voorspellingen aangepast met dat wat we nu weten over het boek. Maar het boek is natuurlijk nog niet uit. Volgende week gaan we kijken of er toch nog verrassende informatie is gekomen, die we niet verwacht hadden.”

AFRONDING

- 1. Woorden van de week.** “Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Het teamwoordenboek en het teamboekje leveren jullie vandaag in. Als ik het heb nagekeken, kunnen jullie er nog punten voor krijgen.”
- 2. Terugblik.** “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **GH**
- /// **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”
- Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Ieder team telt de punten op. Tijdens de volgende les kunnen hier nog de punten voor de teamopdrachten en het teamwoordenboek bij komen (indien nagekeken). Het team dat dan de meeste punten heeft is het ‘team van de week’.**
- 3. Vooruitblik.** “De volgende keer lezen we verder in ‘Schaakmat’.”

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10

De lesdoelen van les 6-10:

‘Schaakmat’ – Hervé Debaene Bladzijde 66 t/m 114	
Informatief: (schaken/ geschiedenis)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen hebben plezier tijdens het lezen. - De leerlingen kunnen informatie uit een boek toepassen in de praktijk. - De leerlingen kunnen hoofdzaken van bijzaken onderscheiden.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen. - De leerlingen kunnen betekenissen van woorden verduidelijken d.m.v. een betekenisvolle zin.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vragen bedenken die beantwoord kunnen worden met de informatie uit ‘Ten aanval!’, ‘Verdedig je!’ en ‘Schaakmat’. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat bedoeld wordt met ‘Pak en word gepakt (maar gebruik je verstand)’. - De leerlingen kunnen benoemen welke drie manieren van verdedigen er zijn en kunnen in eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen de drie manieren. - De leerlingen kunnen overeenkomsten en verschillen benoemen voor <i>remise</i> en <i>pat</i>.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen met schaken.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 6-10):

- Kijk de opdrachten van les 1-5 na en leg de teamboekjes ‘Schaakmat’ weer klaar.
- Zet het digibordschema ‘Schaakmat’ les 6-10* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg per team 2x de studiewijzer ‘spreekwoorden en uitdrukkingen’ klaar*.
- Les per team 1x de studiewijzer ‘cirkels van verschil en overeenkomst’ klaar*.
- Leg per team voldoende studiewijzers* klaar om het teamwoordenboek aan te vullen.
- Hang de woordmuur op.
- Leg antwoordblad ABCD* met wasknijper klaar per leerling (les 9).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
6.	in het nauw gedreven (uitdr.)	73	<i>In moeilijkheden gebracht.</i>
7.	opofferen	82	<i>Iets ergens voor weggeven, het ervoor over hebben.</i>
8.	In het vizier (uitdr.)	90	<i>Als iemand of iets je in de gaten krijgt/houdt.</i>

Les 6

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een vraag bedenken die beantwoord kan worden met de informatie uit 'Ten aanval!'.
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat bedoeld wordt met 'Pak en word gepakt (maar gebruik je verstand)'.

Materialen: - 'Schaakmat', blz. 66 t/m 73
- teamboekje, les 6-10
- voldoende studiewijzers om het teamwoordenboek aan te vullen
- per team 2x de studiewijzer 'spreekwoorden en uitdrukkingen'
- spiekbrieven 'vraag & antwoord' en 'verhelderen'
- woordmuur

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week hebben we geleerd over de verschillende schaakstukken. Ook hebben we teamopdrachten gemaakt die onder andere gingen over de woorden van de week en het voorspellen en samenvatten van de functie van schaakstukken. Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de teamboekjes ingeleverd en heb ik de teams punten gegeven voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is deze week het team van de week en dat is geworden... (noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

2. Vooruitblik. "Deze week lezen we verder over hoe je moet schaken. Met de schrijfopdracht gaan we verder met het oefenen met schaken. Maar eerst bepalen we per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 6-10."

tijd 5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "In het teamboekje zie je bij de taakbrief van les 6-10 weer een deel van de woorden van de week in een kolom staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Voor sommige woorden/uitdrukkingen moeten jullie weer een studiewijzer gebruiken. De woorden van de week vullen jullie verder aan door deze week voor zes woorden een studiewijzer in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden. Je kunt voor alle woorden de studiewijzer 'woord en betekenis' gebruiken, maar als er een andere studiewijzer is die beter bij het woord past, dan mogen jullie deze natuurlijk ook gebruiken. Denk bijvoorbeeld aan de studiewijzers 'synoniemen', 'hoort bij, want...' of 'mijn beroep is...' Zorg dat je woorden kiest die belangrijk zijn voor het begrip van de tekst en die iedereen moeilijk vindt. Vergeet niet te noteren op welke bladzijde je de woorden gevonden hebt."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen een vraag bedenken die beantwoord kan worden met die informatie uit 'Ten aanval!' en kunnen in eigen woorden uitleggen wat bedoeld wordt met 'Pak en word gepakt (maar gebruik je verstand)'.

1. Leesdoel. "Deze week gaan we stukken tekst verhelderen en we gaan vragen bedenken bij een tekst. Waarom is het handig om na te denken over een vraag die beantwoord kan worden met de informatie uit een bepaald hoofdstuk?" **DDU.** "Door te bepalen welke vraag of vragen in een hoofdstuk wordt beantwoord, weet je ook beter welke informatie waar te vinden is. Dit

kan je helpen om makkelijker informatie terug te vinden bijvoorbeeld. Als je in les 10 aan het oefenen bent met schaken, wil je soms misschien dingen terugzoeken om je te helpen met het schaken en het beslissen wat de beste zet is. Als jij al goed stilgestaan hebt bij waar je welke informatie kunt vinden, zul je dit ook makkelijker terugvinden. Misschien heb je het zelfs al zo goed onthouden door er meer aandacht aan te besteden, dat je het niet eens meer op hoeft te zoeken.”

2. Modeling. “Om een vraag te bedenken bij de tekst, moet ik dus kijken naar welke informatie er in de tekst staat. Misschien staan er interessante weetjes of leer je iets nieuws. Daar kun je dan een memo bij plakken. Als ik kijk naar bladzijde 67 zie ik bijvoorbeeld staan dat het bord uit 64 vakjes bestaat. Daarbij kan ik vragen hoeveel stukjes een schaakbord heeft, maar dit is wel een heel makkelijke opzoekvraag. Zorg dus ook dat de vraag uitdagend genoeg is voor je klasgenoten.”

3. Teamopdrachten. Plannen van de opdrachten. Vragen en uitleg bespreken en invullen.

tijd

5 minuten

4. Zelfstandig lezen: blz. 66 t/m 73, memo's plakken op mogelijke aanwijzingen voor de vraag of het verhelderen.

tijd

10 minuten

klaar

woorden van de week

5. Maatjeswerk: memo's vergelijken, aanwijzingen bespreken, duolezen: blz. 72 en 73.

tijd

10 minuten

klaar

woorden van de week, beginnen met de teamopdrachten

6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de teamopdrachten.

tijd

20 minuten

GH

7. Groep. Laat de teams vertellen welke vragen ze konden bedenken bij de informatie uit de tekst. Laat de andere teams over de antwoorden nadenken of de antwoorden opzoeken. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

AFRONDING

GH

1. Samenwerken. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe de planning en de samenwerking gegaan is tijdens het maken van de opdrachten. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. Vraag welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Laat de andere teams Tips en Tops geven. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

///

GH

2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek en op de woordmuur willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.

///

terugblik

- samenwerkingvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten
- punten en feedback

vooruitblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

Les 7

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen een vraag bedenken die beantwoord kan worden met de informatie uit 'Verdedig je!'.
  - De leerlingen kunnen benoemen welke drie manieren van verdedigen er zijn en kunnen in eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen de drie manieren.
- Materialen:**
- 'Schaakmat', blz. 74 t/m 83
  - teamboekje, les 6-10
  - spiekbrieven 'vraag & antwoord' en 'verhelderen'
  - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik

- samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten

vooruitblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Tijdens les 6 hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Vandaag vullen we de woordmuur verder aan. Let ook vandaag dus goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek. Als je nog niet alle woorden hebt opgezocht in het woordenboek, kun je daar vandaag mee verder."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen een vraag bedenken die beantwoord kan worden met de informatie uit 'Verdedig je!', kunnen benoemen welke drie manieren van verdedigen er zijn en kunnen in eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen de drie manieren van verdedigen.

- 1. Uitleg.** "Bij les 6 hebben jullie als team al een deel van de opdrachten gemaakt. Vandaag gaan we verder de strategieën 'vraag & antwoord' en 'verhelderen'. Net als bij les 6 gaan jullie tijdens het lezen memo's plakken op aanwijzingen die kunnen helpen bij het bedenken van vragen en het verhelderen van de tekst."

- 2. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.** "Lees de opdrachten met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Schrijf de taakverdeling op en houd elkaar goed op de hoogte. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht. Na het lezen vergelijk je de memo's met je maatje en samen met het team ga je verder met de teamopdrachten."

tijd 5 minuten

- 3. Zelfstandig lezen: blz. 74 t/m 83, memo's plakken op aanwijzingen voor de vragen en het verhelderen.**

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week

- 4. Maatjeswerk: memo's vergelijken, aanwijzingen bespreken, duolezen: blz. 82.**

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week, beginnen met de teamopdrachten

- 5. Teamopdrachten. Uitvoeren van de teamopdrachten.**

tijd 15 minuten

GH 6. Groep. Laat de teams vertellen welke vragen ze bij het hoofdstuk bedacht hebben. Evalueer de moeilijkheidsgraad van de vragen. Laat de andere teams over de antwoorden nadenken of de antwoorden opzoeken. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

AFRONDING

GH 1. Samenwerken. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe de planning en de samenwerking gegaan is tijdens het maken van de opdrachten. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. Vraag welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Laat de andere teams Tips en Tops geven. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

///

GH 2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.

///

terugblik - woorden van de week
- teamopdrachten
- punten en feedback

vooruitblik - woorden van de week
- teamopdrachten

spel Brain Game naar keuze

Les 8

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen een vraag bedenken die beantwoord kan worden met de informatie uit 'Schaakmat!'.
  - De leerlingen kunnen overeenkomsten en verschillen benoemen voor *remise* en *pat*.

- Materialen:**
- 'Schaakmat', blz. 84 t/m 95
  - teamboekje, les 6-10
  - spiekbrief 'samenvatten'
  - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
  - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
  - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "De afgelopen lessen hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden heb ik voor jullie gekozen, maar de laatste woorden kiezen jullie weer zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen een vraag bedenken die beantwoord kan worden met de informatie uit 'Schaakmat!' en kunnen overeenkomsten en verschillen benoemen voor *remise* en *pat*.

- 1. Uitleg.** "Tijdens les 7 hebben jullie als team al een deel van de opdrachten gemaakt. Vandaag gaan we verder met vragen bedenken en verhelderen. Bij opdracht 6 gebruiken we voor het verhelderen de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst'. Schrijf de taakverdeling in het teamboekje en houd elkaar goed op de hoogte van wat je hebt gedaan. Iedereen moet straks weten wat het antwoord is."

- 2. Teamopdrachten.** "Lees de opdrachten met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht. Na het lezen vergelijk je de memo's met je maatje en samen met het team ga je verder met de teamopdrachten."

tijd 5 minuten

- 3. Zelfstandig lezen:** blz. 84 t/m 95, memo's plakken op aanwijzingen.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week

- 4. Maatjeswerk:** memo's vergelijken, aanwijzingen bespreken, duolezen: blz. 94 t/m 95.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week, beginnen met de teamopdrachten

- 5. Teamopdrachten. Uitvoeren van de teamopdrachten.**

tijd 15 minuten

GH

- 6. Groep.** Laat de teams vertellen welke aanwijzingen ze hebben gevonden om een goede vraag te kunnen bedenken. Laat de andere teams over de antwoorden nadenken of de antwoorden opzoeken. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

AFRONDING

GH	1. Samenwerken. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe de planning en de samenwerking gegaan is tijdens het maken van de opdrachten. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. Vraag welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Laat de andere teams Tips en Tops geven. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
///	
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.
///	
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblick	<ul style="list-style-type: none"> - toets - introductie schrijfopdracht
spel	Brain Game naar keuze

Les 9

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Schaakmat', blz. 96 t/m 109
- toetsboekje, week 2 (les 9)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- teamopdrachten

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 96 t/m 109 en maken van de vragen.
tijd 30 minuten
klaar woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen oefenen met schaken.

1. Opdracht. "Vorige week hebben we een schaakbord gemaakt en hebben we daarop al een beetje kunnen oefenen met schaken. In plaats van een schrijf- of tekenopdracht gaan we deze week verder oefenen met schaken. Je hebt veel nieuwe informatie gekregen over hoe je moet schaken. Kijk of je deze informatie in kunt zetten. Het is handig om in tweetallen te spelen, zodat je met elkaar kunt overleggen. Ook kun je nog informatie opzoeken in het boek als je even niet meer weet wat je moet doen."
tijd 10 minuten
/// **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - oefenen met schaken - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - oefenen met schaken - inleveren van teamwoordenboek - team van de week
spel	Brain Game naar keuze

Les 10

Lesdoel: - De leerlingen oefenen met schaken.

Materialen: - 'Schaakmat'
- teamboekje, les 6-10
- zelfgemaakte schaakbord en -stukken of een tablet/laptop/computer met internettoegang

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- oefenen met schaken

vooruitblik - oefenen met schaken
- inleveren teamboekjes en teamwoordenboek
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: SCHAKEN

Doel: De leerlingen oefenen met schaken.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, en we gaan ook oefenen met schaken. Voordat jullie gaan beginnen, maken jullie een plan van aanpak. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Bedenk welke Tips & Tops jullie van de groep hebben gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht."

tijd 40 minuten

/// Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

4. Presentatie van het verhaal. "Jullie gaan nu als team vertellen hoe het schaken ging, waar je nog tegenaan liep en of je het hebt weten op te lossen en zo ja, hoe. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd 5 minuten

5. Laat de teams presenteren aan de groep hoe het schaken ging en waar ze nog tegenaan gelopen zijn (mogelijk met oplossing), geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd 10 minuten

6. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") voor de volgende week.

tijd 5 minuten

/// Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "We zijn nu tien lessen bezig met het boek 'Schaakmat'. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op een verkeerd been hebben gezet."

2. Opdracht. "We gaan eerst kijken naar de 'voorkant'. We hebben voorspeld dat het boek gaat over (vul aan wat het antwoord van de groep was). Nu we al tien dagen in het boek hebben gelezen weten we nu meer over de inhoud van het boek. Hebben we het juist voorspeld?"

GH **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen.** "Dan gaan we nu kijken naar de illustraties."

///

GH ///	(vul aan wat het antwoord van de groep was). Klopt dit met wat we nu gelezen en gezien hebben?" Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.
tip	<i>Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.</i>
DDU ///	3. Afronding. "We hebben de voorspellingen aangepast met dat wat we nu weten over het boek. Voldeed dit boek aan je verwachtingen die je er voorafgaand over had?" DDU. Geef kort tijd om na te denken te overleggen met maatje en geef dan een beurt.

AFRONDING

- 1. Woorden van de week.** "Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Het teamwoordenboek en het teamboekje leveren jullie vandaag in. Als ik het heb nagekeken, kunnen jullie er nog punten voor krijgen."
- 2. Terugblik.** "Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken." **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** "Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen."
- Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als 'team van de week'. Ieder team telt de punten op. Tijdens de volgende les kunnen hier nog de punten voor de teamopdrachten en het teamwoordenboek bij komen (indien nagekeken). Het team dat dan de meeste punten heeft is het 'team van de week.'**
- 3. Vooruitblik.** "De volgende keer beginnen we met een nieuw boek."

Antwoorden teamboekje
LES 1-10

LES 1-5

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) Voorbeeld: Een valstrik is een valse manier om iemand in de problemen te brengen.
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) Voorbeeld: Een valse manier om iemand in de problemen te brengen.
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) Voorbeeld: Iemand in de problemen brengen.
Opdracht 2	Synoniemen (100 punten in totaal)
	Betekenis 'onderdaan': iemand die woont in een bepaald gebied en moet gehoorzamen aan de bevelen van de vorst/koning. Betekenis 'inwoner': iemand die ergens woont. Onderdaan en inwoner zijn geen synoniemen, want een inwoner hoeft zich niet per se te gehoorzamen aan bevelen van een vorst of koning.
Opdracht 3	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 1 (voor het lezen)	Voorspel waarom een schaakspel verschillende soorten schaakstukken heeft.
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld: 'Een schaakspel heeft verschillende soorten schaakstukken, omdat ze allemaal op een andere manier kunnen aanvallen en verdedigen.'
Opdracht 2 (voor het lezen van blz. 26)	Voorspel wat de functie van de koning is. Op basis van welke aanwijzingen heb je de voorspelling gedaan?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld van aanwijzingen: <ul style="list-style-type: none"> Zelf nadenken: Een koning is een machtig en belangrijk persoon in een land. De koning is het belangrijkste schaakstuk van het spel (blz. 24). Als de koning in de handen van de vijand valt, gaat het koninkrijk ten onder (blz. 24).

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten)	
Opdracht 3	Vat de informatie over de koning samen.
<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een voorbeeld: De koning is het belangrijkste schaakstuk. Als de koning aangevallen wordt, is het schaakspel afgelopen. De koning mag één stapje per keer zetten, in horizontale, verticale of diagonale richting. Vroeger gingen koningen ook de oorlog met elkaar aan om elkaars land te veroveren, net als in het schaakspel.	

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 4 (voor het lezen van blz. 32)	Voorspel wat de functie van de koningin is. Op basis van welke aanwijzingen heb je de voorspelling gedaan?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld van aanwijzingen: - Zelf nadenken: De koningin is de vrouw van de koning. - De koningin is de enige vrouw in het spel (blz. 24). - De koningin is belangrijk voor de koning (blz. 24).

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten)	
Opdracht 5	Vat de informatie over de koningin samen.
<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een voorbeeld: De koningin is het machtigste schaakstuk. De koningin mag meerdere stappen per keer zetten, in horizontale, verticale of diagonale richting. De koningin was vroeger ook heel belangrijk voor de koning, ze had veel invloed op hem en nam de leiding over als de koning het niet kon doen.	

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 6 (voor het lezen van blz. 38)	Voorspel wat de functie van de toren is. Op basis van welke aanwijzingen heb je de voorspelling gedaan?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld van aanwijzingen: - Zelf nadenken: Vanuit een toren kun je dingen naar beneden gooien. - Een toren kan heel wat bescherming bieden door een stevige muur te bouwen (blz. 24).

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten)	
Opdracht 7	Vat de informatie over de toren samen.
<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een voorbeeld: De toren is een supersterk bouwwerk, waarmee je kan verdedigen of aanvallen. Een toren kon meerdere stappen zetten, in horizontale en verticale richting. Vroeger waren torens onderdeel van grote kastelen, waar vanuit je goed beschermd was en de vijand van ver aan zag komen.	

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 8 (voor het lezen van blz. 44)	Voorspel wat de functie van de loper is. Op basis van welke aanwijzingen heb je de voorspelling gedaan?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld van aanwijzingen: - Zelf nadenken: Lopen gaat niet zo snel als rennen of ter paard. - Een loper is een machtig man en beschermt de koning (blz. 24).

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten)	
Opdracht 9	Vat de informatie over de loper samen.
<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een voorbeeld: De loper staat symbool voor de middeleeuwse bisschop: een machtige man. Een loper kan meerdere stappen zetten, alleen diagonaal. De bisschop was vroeger een rijke en machtige man die veel invloed kon uitoefenen op de koning.	

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 10 (voor het lezen van blz. 50)	Voorspel wat de functie van het paard is. Op basis van welke aanwijzingen heb je de voorspelling gedaan?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld van aanwijzingen: - Zelf nadenken: Een paard kan hard rennen en kan springen. - Een paard gaat altijd gepaard met een ridder en valt anderen razendsnel aan (blz. 24).

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten)	
Opdracht 11	Vat de informatie over het paard samen.
<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een voorbeeld: Het paard beweegt op een speciale manier op het bord. Het paard springt. Altijd 2 vakjes vooruit, achteruit, naar links of naar rechts en daarna één vakje opzij. Een paard kan als enige over andere schaakstukken heen springen. Vroeger kon een ridder op paard heel goed aanvallen en het was ook nog eens heel goed beschermd.	

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 12 (voor het lezen van blz. 58)	Voorspel wat de functie van de pion is. Op basis van welke aanwijzingen heb je de voorspelling gedaan?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Voorbeeld van aanwijzingen: - Zelf nadenken: Een pion wordt in heel veel spellen gebruikt. - Een pion is een arme boer die zonder bescherming de ridders helpt (blz. 24).

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten)	
Opdracht 13	Vat de informatie over de pion samen.
<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een voorbeeld: Er zijn acht pionnen aan elke kant van het schaakbord. Een pion is een zwak schaakstuk en kan niet snel lopen. Hij kan één vakje vooruit per keer, behalve bij de eerste keer verplaatsen. Dan mag hij twee vakjes vooruit. Aanvallen kan een pion alleen schuin vooruit. Vroeger waren de boeren heel arm. Ze beschermden de koning in ruil voor een stuk land, maar hadden weinig om zichzelf te beschermen. Ze waren dus een gemakkelijk slachtoffer.	

Voor deze schrijfopdracht worden geen punten gehanteerd.	
---	--

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) Voorbeeld: Opofferen is iets ergens voor weggeven, het ervoor over hebben.
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) Voorbeeld: iets ergens voor weggeven, het ervoor over hebben.
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) Voorbeeld: iets weggeven.
Opdracht 2	Uitdrukkingen en spreekwoorden (100 punten in totaal)
	<ul style="list-style-type: none"> De uitdrukking is helemaal opgeschreven. Het basiswoord klopt. De betekenis van de uitdrukking is in eigen woorden verteld. De betekenis van de uitdrukking wordt duidelijk weergegeven in een tekening. De tekening ziet er verzorgd uit. In het vizier staan: Als iemand of iets je in de gaten krijgt/houdt.
Opdracht 3	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden

Antwoorden bij de teamvragen – Vraag en antwoord (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 1	Bedenk zelf een vraag die beantwoord kan worden met de informatie uit het hoofdstuk 'Ten aanval!'.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	Is dit een opzoekvraag of een nadenkenvraag? Leg je antwoord uit.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>

Antwoorden bij de teamvragen – Verhelderen (max. 100 punten per opdracht)	
Opdracht 2	Leg in eigen woorden uit wat bedoeld wordt met de titel 'Pak en word gepakt (maar gebruik je verstand)'.
Antwoord	Soms kun je een ander stuk wel aanvallen, maar is er een grote kans dat jouw stuk daarna afgepakt wordt. Als jouw stuk dat gepakt zou worden minder waard is dan het stuk dat jij pakt, dan kan het de moeite waard zijn. Je bent allebei een stuk kwijt, maar jij bent dan wel een minder waardevol stuk kwijt dan je tegenstander. Daardoor kom je wel op een voorsprong te staan.

Antwoorden bij de teamvragen – Vraag en antwoord (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 3	Bedenk zelf een vraag die beantwoord kan worden met de informatie uit het hoofdstuk 'Verdedig je!'.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	Is dit een opzoekvraag of een nadenkenvraag? Leg je antwoord uit.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
Antwoorden bij de teamvragen – Verhelderen (max. 100 punten per opdracht)	
Opdracht 4	Welke drie manieren van jezelf verdedigen zijn er? Leg in je eigen woorden uit wat de drie manieren betekenen en leg uit wat het verschil is tussen de drie manieren.
Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wegrennen: je schaakstuk veilig stellen door het te verplaatsen naar een ander vak. 2. Beschermen: Een ander schaakstuk zo neerzetten dat als je stuk gepakt wordt, jij de tegenstander meteen terug kan pakken. 3. Opofferen: Een minder belangrijk schaakstuk voor het schaakstuk in gevaar zetten, zodat je minder punten kwijt bent.
Antwoord	Bij de eerste manier zorg je dat er geen een schaakstuk verloren gaat: niet van jou en niet van de tegenstander. Bij de tweede word je stuk mogelijk alsnog afgepakt, maar kun je de tegenstander terugpakken. En bij de derde manier word er wel iets van je afgepakt en ben je in je nadeel, maar doe je in ieder geval nog iets om minder verlies te lijden.

Antwoorden bij de teamvragen – Vraag en antwoord (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 5	Bedenk zelf een vraag die beantwoord kan worden met de informatie uit het hoofdstuk 'Schaakmat!'.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	Is dit een opzoekvraag of een nadenkenvraag? Leg je antwoord uit.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>

Antwoorden bij de teamvragen – Verhelderen (max. 100 punten per opdracht)	
Opdracht 2	Vul de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' in voor de begrippen <i>remise</i> en <i>pat</i>.
Antwoord	<p>Verschillen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bij remise zijn er niet genoeg schaakstukken, bij pat gaat het niet om de hoeveelheid schaakstukken. - Bij pat houdt het spel op omdat je de koning niet schaak kan zetten, bij remise houdt het op omdat je de koning niet schaakmat kan zetten. <p>Overeenkomsten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In beide gevallen wordt er gesproken van een gelijkspel. - In beide gevallen is het spel afgelopen. - In beide gevallen is schaakmat zetten onmogelijk.

Voor deze schrijfopdracht worden geen punten gehanteerd.

Antwoorden toetsen
Les 1-10

ANTWOORDEN TOETS LES 4

'Schaakmat' – Hervé Debaene

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	B
	2	A
	3	D
	4	Een ridder moest in ruil voor zijn stuk grond zijn heer levenslang beschermen. Als hij dat niet deed, dan werd hij zwaar gestraft en kon hij alles kwijtraken. – blz. 54 boven aan de bladzijde.
	5	Je kon vroeger aan een ridder zien of hij rijk was door te kijken naar zijn uitrusting. Hoe mooier en duurder deze was, hoe rijker een ridder was. Ook had een rijkere ridder soms zelfs meerdere uitrustingen. – blz. 55 eerste alinea.
WS	6	Ter beoordeling van de leerkracht.
	7	Ter beoordeling van de leerkracht.
	8	Ter beoordeling van de leerkracht.
	9	D
	10	C

ANTWOORDEN TOETS LES 9

'Schaakmat' – Hervé Debaene

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	C
	2	B
	3	C
	4a	De getallen achter de namen staan voor het jaar waarin diegene geboren is en waarin iemand overleden is.
	4b	William Hartston is nog niet overleden, hij leeft nog.
	5	Bij schaken doe je er alles aan om je doel te bereiken. Dat probeer je op verschillende manieren. In het echte leven heb je ook doelen, waarbij je tegenslagen hebt en soms tegenslagen kunt aanvallen of ontlopen. Het schaakspel lijkt in dit opzicht dus wel op het echte leven.
WS	6	Ter beoordeling van de leerkracht.
	7	Ter beoordeling van de leerkracht.
	8	Ter beoordeling van de leerkracht.
	9	B
	10	C

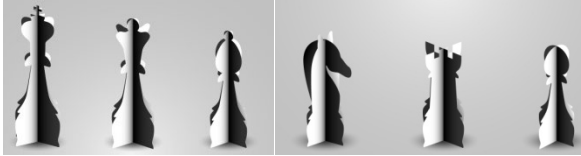

Kopieerbladen 'Schaakmat'

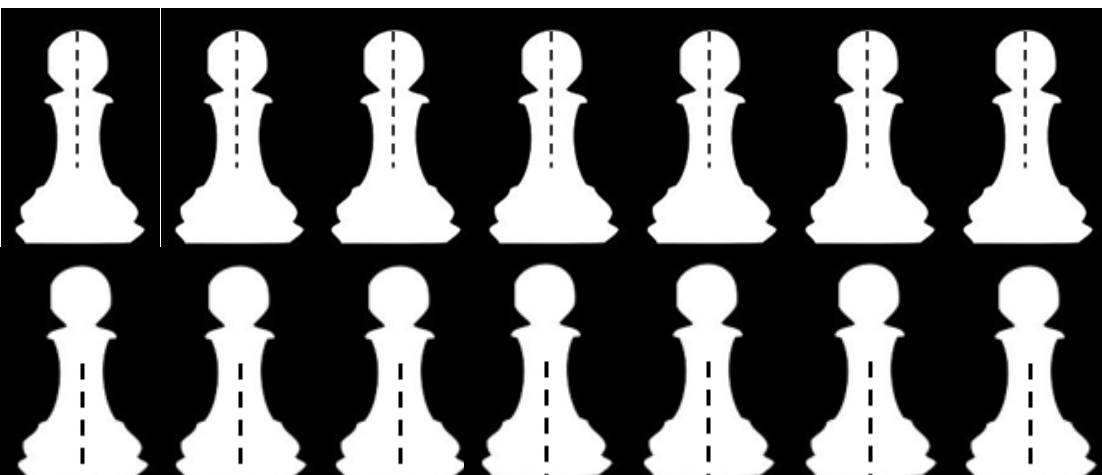
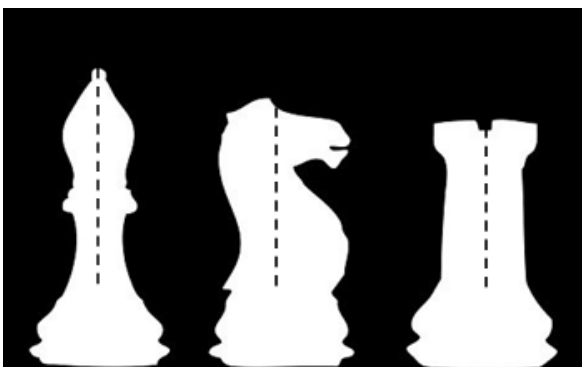
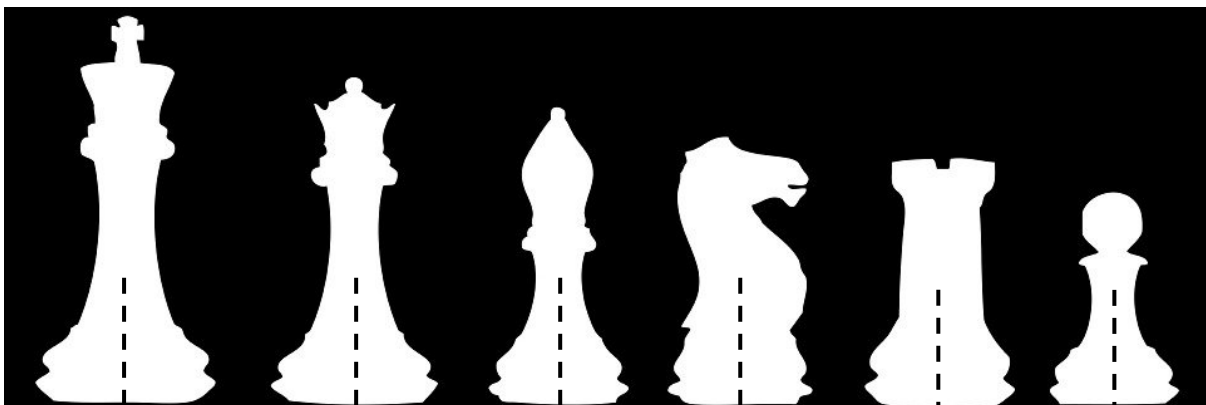
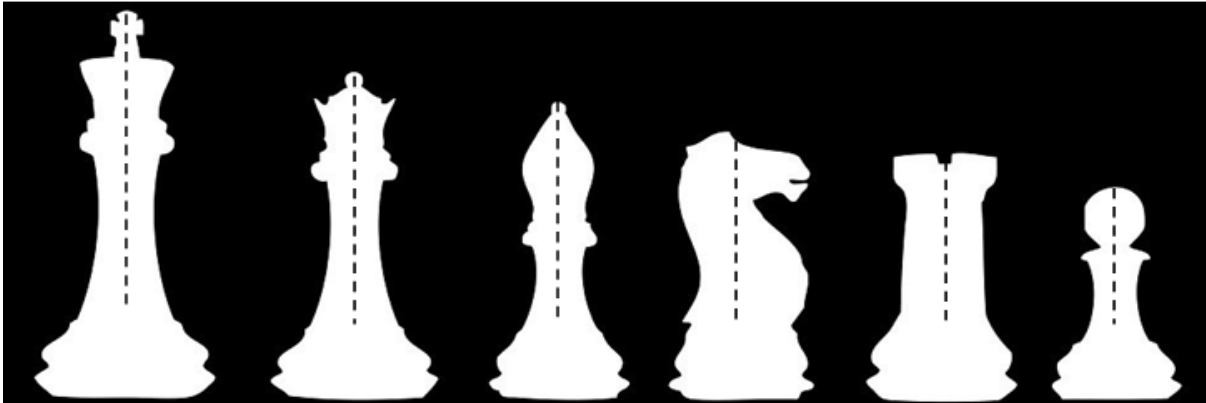
Teamnaam:

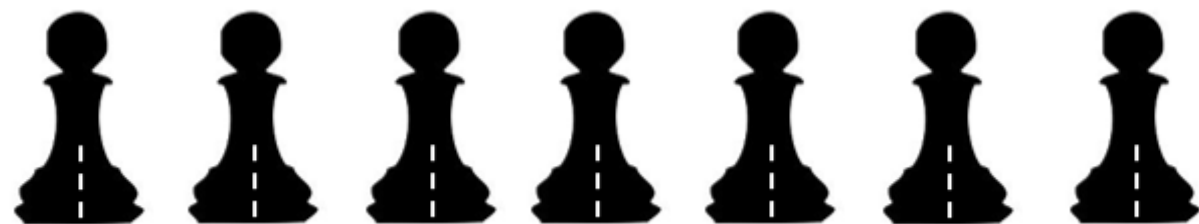
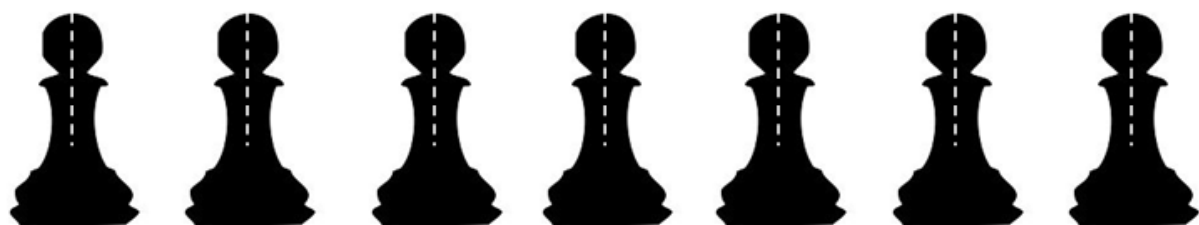
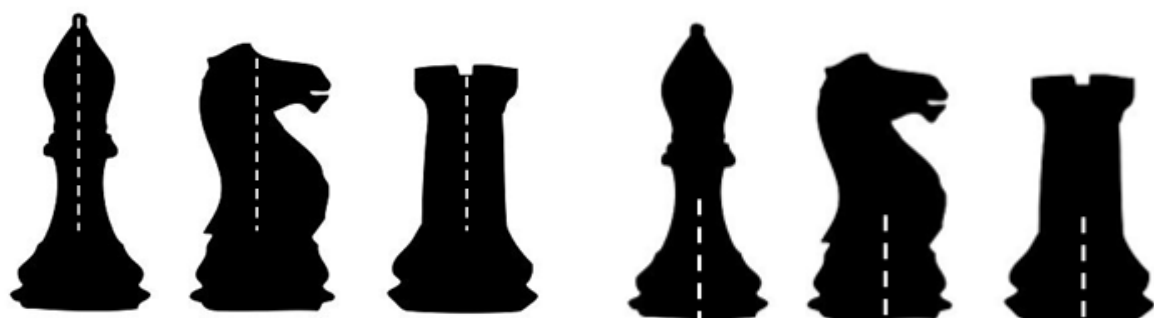
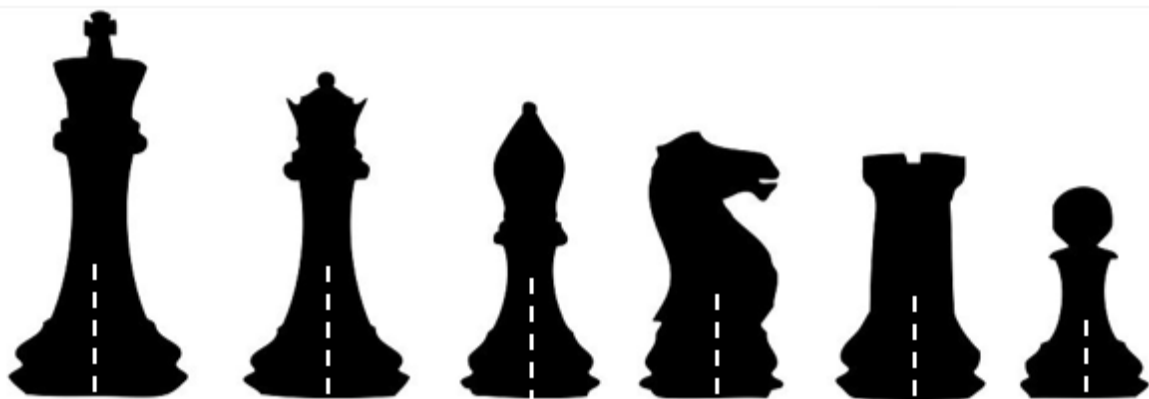
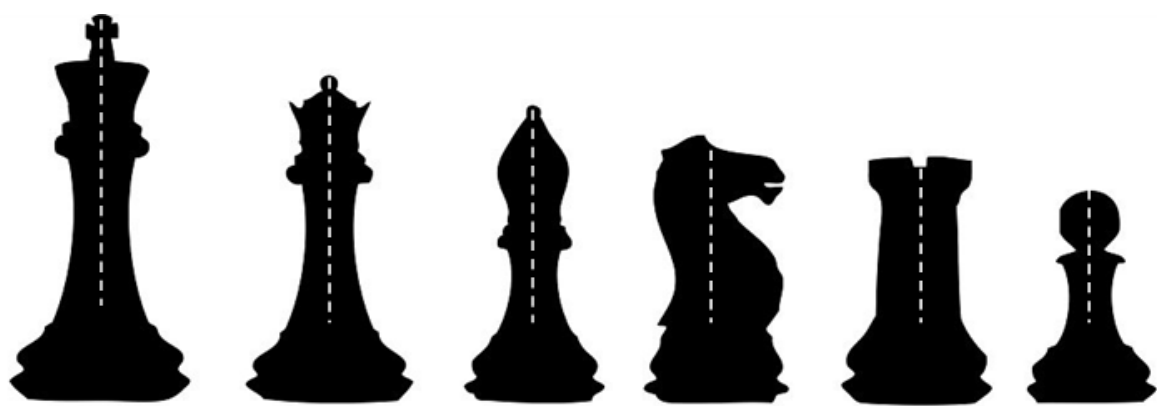
KOPIEERBLAD | LES 5

Plak de schaakstukken op stevig papier en knip ze uit. Knip over de lijn en schuif de stukken in elkaar.

Voorbeeld:

Disclaimer

De inhoud van deze leerkrachthandleiding is het werk van Success for All - Nederland medewerkers van het GION, Rijksuniversiteit Groningen. De inhoud hiervan is vertrouwelijk en mag alleen gebruikt worden door scholen die toestemming hebben vanuit Success for All - Nederland om met het programma te werken.
